

Yttrande över remiss, Återstartsutredningens betänkande Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77)

Bakgrund och sammanfattning

Region Västernorrland har beretts tillfälle att lämna synpunkter på ”Från kris till kraft” (SOU 2021:77). I betänkandet lämnas förslag på ett antal insatser i syfte att stärka förutsättningar för återstart och utveckling inom kulturområdet och möjliggöra ”ett starkt, hållbart och oberoende kulturliv i alla delar av Sverige”

Förslag i betänkandet riktas till en bred målgrupp och bedöms ha möjligheter att skapa ökade möjligheter till en hållbar omstart av kulturlivet kopplat till pandemin. Utifrån betänkandet står det klart att utredningen har varit lyhörd för kulturlivets aktörers villkor och förutsättningar.

Ur regional synvinkel är förslagen kopplade till stöd till konstnärer och deras villkor, stärka kultursamverkansmodellen, ta till vara digitaliseringens möjligheter samt förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar av särskild vikt.

Konsekvenser kopplat till betänkandet är att det behövs mer flernivåsamverkan samt samverkan över politikområden. Många viktiga satsningar och områden beskrivs, men totala medel är begränsade. För att de föreslagna ansatserna ska uppfyllas långsiktigt ser vi att mer medel bör tillföras över tid.

Kommentarer

Region Västernorrland har en generellt positiv hållning till de lagda förslagen. Överlag så känner vi väl igen oss i slutsatser och formuleringar. Långsiktighet i satsningar är viktigt.

Generella kommentarer på betänkandet:

- Många viktiga satsningar och områden beskrivs, men totala medel är begränsade. För att de föreslagna ansatserna ska uppfyllas långsiktigt ser vi att mer medel bör tillföras över tid.
- För att kultursamverkansmodellen ska fylla sitt syfte bör uppräkningsnivån vara minst två (2) procent eftersom uppräkningsnivån som är lägre än inflationen och löneuppräkningsnivån innebär minskade anslag över tid. Lägre uppräkningsnivån i samband med prioriteringar och satsningar som kräver resurser drabbar kulturens oberoende och möjlighet till utveckling negativt.
- Efter att utredningen genomfördes har återstarten försenats pga. pandemins fortsatta utveckling. Detta medför också att nya och mer långsiktiga insatser kan behövas.
- Balansen mellan långsiktighet och behov av riktade utvecklingsinsatser på alla nivåer är viktig och kräver dialog med utförande verksamheter och aktörer. Insatser behöver prioriteras och om ordinarie resurssättning och uppräkningsnivån är låg så urholkas både kapacitet och möjlighet till verksamhetsstyrning och konstnärlig frihet.
- Insikten har ökat om att resurser till kultur är nödvändigt för vårt samhälle, och vi har lärt oss att inte minst utövare och arrangörer är viktiga men svagt finansierade "länkar" i kulturens infrastruktur. Betänkandet efterfrågar ytterligare kunskap angående arrangörer och återväxt i arrangörsleden. Arrangörerna spelar en viktig roll för att kulturinstitutioner ska nå sina mål om att nå ut och ha en geografisk spridning av utbudet samt för att skapa arbetstillfällen för konstnärer. Frågan är viktig att bevaka för att kunna anpassa insatser över tid.
- Ansvarsfördelningen mellan olika politikområden samt mellan stat, kommuner och regioner bör tydliggöras. Många röster för kultur i skola och kultur på ungas fritid hörs. Vi ser att det är viktigt med förankring politikområdesöverskridande, med tex skol- / utbildningssektor och att frågan förankras politiskt i varje organisation genom flernivåsamverkan.
- Det är viktigt att samspelet i kulturens infrastruktur fungerar, så att de som drabbats hårdast får uppdrag. Vi vet ju att fria aktörer och enskilda konstnärer/småföretagare oftast drabbats hårdast, att både offentligt finansierade och ideella aktörer har ställt in verksamhet, samt att detta i fria utövarna blivit av med uppdrag och inkomster. Trygga avtal, arbetsvillkor och arbetstillfällen är fortsatt viktigt, liksom medvetenheten om vikten av att konstnärer är en förutsättning för tillgång till kultur. Här behövs tydligare satsningar.

Specifika kommentarer angående förslag i betänkandet:

7.2.2 Återstarts- och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor

Nationellt återstarts- och utvecklingsstöd

Vi är positiva till stöd som kan sökas av en bredd av aktörer, gärna med betoning på att omstarten gynnar utövare och bidrar till att viktig kompetens bevaras inom kultursektorn. Exempelvis kan trygga avtal och möjlighet att arvodera utövare även om arrangemang ställs in understrykas.

Förstärkning för utveckling och återstart inom kultursamverkansmodellen

För att kultursamverkansmodellen ska fylla sitt syfte bör den årliga uppräknigen vara minst två (2) procent eftersom lägre uppräkning innebär minskade anslag över tid. Lägre uppräkning i samband med prioriteringar och satsningar som kräver resurser drabbar kulturens oberoende och möjlighet till utveckling negativt.

7.3.2 Stärk stödet för konstnärer

Det är viktigt att samspelet i kulturens infrastruktur fungerar, så att de som drabbats hårdast får uppdrag. Vi vet ju att fria aktörer och enskilda konstnärer utövare/småföretagare oftast drabbats hårdast, att både offentligt finansierade och ideella aktörer har ställt in verksamhet, samt att detta i fria utövarna blivit av med uppdrag och inkomster. Trygga avtal, arbetsvillkor och arbetstillfällen är fortsatt viktigt, liksom medvetenheten om vikten av att konstnärer är en förutsättning för tillgång till kulturen.

7.3.3 Stärk kultursamverkansmodellen

Vi är positiva till en permanent förstärkning av kultursamverkansmodellen. Modellen har sen modellens införande haft en lägre uppräkning som varken följt regionens uppräkning eller inflationen. Verksamheterna uttrycker behov av långsiktighet för att våga satsa. 100 miljoner fördelat på alla regioner är tyvärr inte tillräckligt för att nå önskad effekt, men en permanent höjning är positivt.

7.3.5 Långsiktiga stöd

Det är viktigt med trygghet och långsiktighet i finansiering, detta efterfrågas i debatten av många verksamheter på lokal, regional och nationell nivå. På den regionala nivån behövs kunskapshöjande insatser kring armlängds avstånd, styrning och konstnärlig frihet samt utveckling av nya arbetssätt kopplade till handläggning och uppföljning av stödärenden.

7.5 Stärk trygghetssystemen

Det är viktigt att utreda hur konstnärer med stipendier ska basera sin SGI kopplat till stipendieperioder. Det bör även diskuteras vidare än endast statliga stipendier då

residensstipendier och liknande också kan ha en stor inverkan på konstnärers livssituation.

7.6 Ta till vara digitaliseringens möjligheter

7.6.1 Digitalisera kulturarvet

Region Västernorrland ser mycket positivt på utredningens förslag om en storskalig digitalisering av kulturarvet av samlingar inom arkiv, museer och bibliotek. Det är glädjande att denna satsning föreslås gälla både statliga, regionala, enskilda verksamheter samt ideella sektorn.

Vidare välkomnar regionen förslaget att ta fram en gemensam nationell plattform för arbetet vilket effektiviserar digitaliseringen och ökar tillgängligheten till samlingar. Regionen ser positivt på att arbetet ska ledas av Riksantikvarieämbetet i samarbete med Riksarkivet och Kungliga biblioteket. En storskalig digitalisering med en nationell samordning är viktig för att tillgängliggöra kulturarvet för alla medborgare vilket är centralt för demokratin och nödvändigt för forskningen.

7.6.2 Utred hur bibliotekens utlån av e-böcker kan samordnas nationellt

Det är angeläget att så snart som möjligt skapa en bättre samordning av bibliotekens digitala resurser. En sådan samordning behöver vara anpassad till den snabba utveckling som sker inom exempelvis bokmarknaden, samt ta sin utgångspunkt i invånarnas rätt att ta del av information och litteratur.

Vi ser positivt på att återstartsutredningen föreslår en utredning kring hur bibliotekens utlån av e-böcker kan samordnas nationellt. Konkreta branschövergripande förslag på förändringar behövs för att underlätta bibliotekens arbete med e-böcker, inklusive ljudböcker.

Vi ställer oss positiva till att bibliotekslagens prioriterade grupper lyfts och att den framtida finansieringen av redan befintliga nationella digitala biblioteksresurser inte ska vara avhängig utredningens slutsatser.

Slutligen ställer vi oss positiva till att utredningen ska ge förslag gällande konstnärspolitiska insatser till följd av ökad utlåning av e-böcker, så att författare, översättare, tecknare och illustratörer får goda förutsättningar att verka på en föränderlig marknad.

7.6.3 Analysera konsekvenser och behov kopplade till ny upphovsrättslagstiftning

Eftersom olika konstformer värderar artiklar i direktivet olika högt är det bra om Konstnärsnämnden får ett tydligt uppdrag att analysera helheten. Det bör beaktas att konstnärernas upphavsorganisationer har ett gediget kunnande i upphovsrätsfrågor så det måste finnas en bra samverkan emellan dessa aktörer för att den samlade bedömningen till regeringen ska bli så heltäckande som möjligt.

7.6.4 Kompetenshöjande insatser om upphovsrätt

Postadress
Region Västernorrland
871 85 Härnösand

Besöksadress
Storgatan 1
Härnösand

Telefon
0611-800 00

E-post
region.vasternorrland@rvn.se

Glädjande föreslår utredningen att ”de kompetenshöjande insatserna bör ske i samverkan mellan myndigheter och konstnärernas organisationer”, vilket säkerställer att praxis och tidigare erfarenheter finns med i de kunskapshöjande insatserna. Här blir det viktigt att det blir tydligt för konstnärer inom alla sektorer vilka frågor som hamnar hos PRV och vilka som fortsatt ska hanteras av upphovsorganisationerna. Eftersom digitala tjänster arbetar över nationella gränser blir den internationella samverkan viktig och även här är upphovsorganisationernas internationella verksamhet viktig för påverkansarbetet.

7.6.5 Stärk rådgivningen om upphovsrätt

Det är positivt att upphovsorganisationerna kan få ett utökat stöd för att stärka rådgivningen kring upphovsrätt. Ifall PRV får ett tydligare uppdrag när det gäller kompetenshöjande insatser är det rimligt att förutsätta att upphovsorganisationerna kan fokusera ytterligare på sina rådgivande insatser.

7.6.6 Följ kulturlivets förutsättningar att producera och tillgängliggöra kultur digitalt

I dialog med Västernorrlands kulturaktörer står det klart att det finns stora behov inom utveckling och användning av digitala verktyg både avseende kompetens och för att det digitala utbudet ska hålla konkurrensmässig kvalitet. För att utbudet ska vara tillgängligt för många krävs satsningar både på ökad digital delaktighet samt resurseffektiva tillgänglighetslösningar.

7.7 Förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar

7.7.1 Inför ett produktionsincitament för film och tv i Sverige

Region Västernorrland ser mycket positivt på förslaget och gör flera satsningar inom ramarna för kulturområdet samt det regionala utvecklingsuppdraget för att stärka filmområdet, utveckla en mer hållbar filmbransch samt att skapa bättre förutsättningar för filmföretagare och andra aktörer inom KKN i länet. Det är viktigt att de nya incitamenten möjliggör filmproduktion hela landet och inte bara hos redan etablerade produktionscentra.

7.7.3 Utveckla och samordna politiken för kulturella och kreativa näringar

Enligt uppgifter från senaste Team Sweden KKN-konferensen så har detta redan påbörjats inom Regeringskansliet. Det är en god idé med en samordning då det är viktigt att flera politikområden delar ansvaret för KKN-sektorn. Frågan bör även inkludera flernivåsamverkan. Det finns ett nationellt nätverk för regionernas arbete med KKN, vilka kan involveras i arbetet. Det är vidare viktigt att inkludera KKN inom innovations- och digitaliseringssatsningar samt att lyfta KKN inom exportfrämjande. Företag inom KKN skiljer sig från övriga näringslivet då de snarare växer i kluster än hierarkiskt, av den anledningen har de svårt att nå tillväxtsatsningar på nationell, regional och lokal nivå då de inte passar in i det stödstrukturer som redan finns. Det

behövs en förflyttning i arbetssätt och riktlinjer för bedömningar av ansökningar från sektorn.

7.7.4 Utveckla statistik och analys

Det är av stor vikt att ge uppdrag om att analysera och presentera data från tex Eurostat på ett liknande sätt som Kreametern tidigare gjort för att vi ska kunna jämföra statistik och göra analyser över tid. En nationell samsyn över vilka yrkesgrupper och näringsgrenar som ska ingå i analysen är viktig.

7.8.1 Förbättra kulturskolornas möjligheter till långsiktigt utvecklingsarbete

Kulturskolorna är betydelsefulla verksamheter där barn och unga möter kultur samt spelar en viktig roll som rekryteringsbas till framtidens konstnärer. Vi ser att det är viktigt med förankring politikområdesöverskridande, med tex skol- / utbildningssektor och att frågan förankras politiskt i varje organisation i flernivåsamverkan. I dialog med kommunerna och kulturskolorna så efterlyses extra medel, samtidigt som det vittnas om en projekttrötthet och att det finns svårigheter att permanenta verksamheter efter projekttiden utan att skära i annan verksamhet. Incitament för utveckling av särskilt kostsam spetsverksamhet saknas.

7.8.2 Utred behov av ytterligare insatser för kulturskolan

Vi välkomnar en utredning angående främjande av en jämlik tillgång till kulturskolor i hela landet. I dialoger med kulturskolorna efterfrågas en ökad samordning kommunerna emellan. Kulturskolan är en kommunal angelägenhet. Region Västernorrland ställer sig frågan om det är en regional samordnare eller en interkommunal samordning som efterfrågas. Om samordnaren ska ha mandat och handlingsutrymme måste uppdraget vara förankrat och prioriterat i kommunal politik.

7.8.3 Främja förutsättningarna för kultur i skolan

Region Västernorrland anser att uppdraget bör utföras i samråd med Konstnärsnämnden och Svenska Filminstitutet samt eventuellt övriga parter i samverkansrådet.

7.9 Bredda deltagandet och minska snedrekryteringen i kulturlivet

Det är av vikt att inkludera flernivåsamverkan och politikområdesöverskridande perspektiv även i den här frågan. Förberedande utbildningar och gymnasieskolan är viktiga vad det gäller matchning, samordning, kunskap och att skapa förebilder. Det är viktigt att även lyfta de utmaningar som finns vad det gäller rekrytering utifrån ett stad- och landsbygdsperspektiv samt ta ställning till regionala förhållanden i analysen om vilka grupper som inte finns representerade på utbildningarna idag. En nyckel kan även vara att analysera hur referensgrupper, styrelser och urvalsprocesser ser ut kopplat till breddat deltagande och minskad snedrekrytering i kulturlivet.

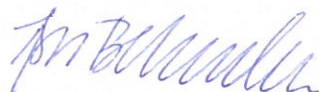
7.10 Utveckla kulturpolitikens inriktning

Betänkandet visar på möjligheter för kunskapsbyggande, samverkan över politikområdena och flernivåsamverkan inom kulturpolitikens område. Kunskapshöjande insatser är viktiga för att skapa förutsättningar inom alla konstområden och särskilt inom bildkonstområdet.

REGION VÄSTERNORRLAND

Hans Backlund
Ordförande Nämnden för hållbar utveckling

Åsa Bellander
Regiondirektör

